

ข้อคิดสำหรับการพัฒนาดนตรีไทย

"ดนตรีไทยไม่พัฒนา !"

คำกล่าวที่ว่าดนตรีไทยไม่พัฒนา หรือดนตรีไทยเป็นดนตรีที่ไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตจริงในสังคมปัจจุบัน เป็นคำกล่าวที่มีผู้กล่าวกันอยู่เสมอ ๆ คำกล่าวดังกล่าวคงจะมีส่วนที่เป็นจริงอยู่บ้างไม่มากนัก

วัฒนธรรมใดก็ตามเป็นวัฒนธรรมที่คงที่ (Static) ไม่มีการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลง (Dynamic) เลย วัฒนธรรมนั้นก็จะมีโอกาสที่จะเป็นวัฒนธรรมที่นับวันจะรอวันตายอย่างแน่นอน ดังนั้น วัฒนธรรมจึงควรได้รับการพัฒนาให้มีนวัตกรรม (Innovation) เกิดขึ้นอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคม และนวัตกรรมนั้นจะต้องมีคุณค่าเพียงพอที่จะให้สังคมนั้น ๆ เกิดการยอมรับนวัตกรรมใหม่ นั้นจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในสังคมปกติ การที่จะมีผู้ที่มีความสามารถ พัฒนา วัฒนธรรมเดิมไปสู่วัฒนธรรมใหม่อันเป็นนวัตกรรม ให้ผสมกลมกลืน ทั้งวัฒนธรรมเดิม และลักษณะสภาพทางสังคม สภาพจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมแล้ว อาจจะเป็นงานที่มีใช้จะง่ายขึ้น

ดนตรีไทย เป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ดั้งเดิมของไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี จวบจนกระทั่งถึงยุครัตนโกสินทร์ ดนตรีไทยก็ได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมเข้ากับสภาพชีวิตของคนไทยมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา นวัตกรรมด้านเครื่องดนตรี การพัฒนานวัตกรรมด้านการขับร้องและเทคนิคการบรรเลง และการพัฒนานวัตกรรมด้านรูปแบบของเพลงก็ตาม ได้มีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด เช่น

การพัฒนานวัตกรรมด้านเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง เดิมสมัยสุโขทัย วงดนตรีไทยมีเครื่องดนตรีไทย ประกอบด้วย ข้องวง ปี่ ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง เท่านั้น ต่อมาในสมัยอยุธยาได้มีการประดิษฐ์ระนาดเอก เพิ่มเติมเข้ามา และจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ก็มีการประดิษฐ์ระนาดทุ้มไม้ ระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก เพิ่มขึ้นมาอีก และยังใช้กันอยู่แพร่หลายในวงดนตรีไทยปัจจุบัน

การพัฒนานวัตกรรมด้านการขับร้องและเทคนิคการบรรเลงดนตรี เดิมสมัย สุโขทัย หรือสมัยอยุธยา เทคนิคการขับร้องเป็นลักษณะเนื้อเต็มแบบร้องลำลอง ต่อมา มีการขับร้องลักษณะแบบร้องส่ง ระหว่างนักร้องกับวงดนตรีไทยเกิดขึ้น หรือแม้แต่เทคนิค การบรรเลงดนตรีไทยบางชนิด เช่น ระนาดเอก แต่เดิมสมัยอยุธยา การบรรเลงคงมีแต่ แบบพื้น ๆ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ มีการพัฒนาการตีระนาด เป็นการตีกรอบแบบสะบัด ขยี้, สะเตาะ, คาบลูกคาบดอก เป็นต้น

การพัฒนานวัตกรรมด้านรูปแบบของเพลง เดิมสมัยสุโขทัยการบรรเลงดนตรีไทย คงมีแต่ลักษณะอัตราจังหวะชั้นเดียว ต่อมาสมัยอยุธยาได้มีการพัฒนา เป็นการบรรเลงใน ลักษณะอัตราจังหวะสองชั้นเพิ่มขึ้น และจนในที่สุดสมัยรัตนโกสินทร์ ก็มีการพัฒนาเป็น การบรรเลงในลักษณะอัตราจังหวะสามชั้น เพิ่มขึ้นมาอีก รวมกันทั้งสามอัตราจังหวะ เป็นเพลงเถา ดังที่นิยมบรรเลงกันในปัจจุบัน

จากลักษณะของนวัตกรรมที่เกิดขึ้นกับวงดนตรีไทย ในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมา แล้วนั้น จะพบได้ว่า กว่าจะมาเป็นดนตรีไทย ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม นั้นต้องใช้ เวลาในการพัฒนานานมากกว่า ๗๐๐ ปี ดังนั้น สภาพการณ์ในการพัฒนาดนตรีไทยใน ปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา และต้องให้เวลากับการพัฒนาสักระยะหนึ่ง แต่สิ่งที่ควร พิจารณาอย่างยิ่งคือ แนวทางการพัฒนาดนตรีไทย ว่าควรจะมีแนวทางในการพัฒนา อย่างไร ซึ่งหลายท่านอาจเคยกล่าวเชิงตำหนิว่าดนตรีไทย ไม่พัฒนา ซึ่งอาจจะตี ความหมายของคำกล่าวนั้น คงจะหมายถึง ดนตรีไทย ไม่พัฒนาในด้านเนื้อหาและ รูปแบบมากกว่า เพราะสภาพของวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทย นั้นมีส่วนที่ ปลุกฝังสภาพความรู้สึกนึกคิดของคนไทย ทำให้ความรู้สึกนึกคิดแปรเปลี่ยนไปจากเดิม อย่างรวดเร็ว จนวัฒนธรรมบางด้านโดยเฉพาะด้านดนตรีไทย ปรับปรุงพัฒนาดนเองไม่ ทันกาล ยิ่งไปกว่านั้น บางครั้งดนตรีไทยแบบฉบับ กลับถูกมองว่าเป็นสิ่งที่น่าขบขัน ไม่มี ราคี หรือ คร่ำครึ ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้ ในอดีตที่ผ่านมาค่อนข้างจะเป็นสภาพการณ์ ที่เลวร้ายกว่าปัจจุบัน เพราะในปัจจุบันความนิยมในดนตรีไทยสำหรับบุคคลบางส่วน โดยเฉพาะสถานศึกษา ได้หันกลับมาให้ความสนใจกันมากขึ้น

สิ่งที่ควรสังวรสำหรับการพัฒนาดนตรีไทย เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ไม่ว่าจะ ด้านใดก็ตามนั้น ผู้ที่จะพัฒนาดนตรีไทยจะต้องมีความรู้ เชี่ยวชาญ ในดนตรีไทยแบบ ดังเดิมเสียก่อน เพราะการที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้นั้น จะต้องรู้แจ้ง ทางตลอดในสิ่งนั้นเสียก่อน จึงจะสามารถพัฒนาสิ่งนั้นได้ เช่น ช่างตัดเสื้อจะสามารถ ออกแบบตัดแปลงแบบเสื้อให้แปลกใหม่ได้ ช่างตัดเสื้อก็จะต้องมีความรู้ในการตัดเย็บ เสื้อผ้าแบบธรรมดาที่เป็นพื้นฐานเสียก่อน จึงจะสามารถพลิกแพลงเป็นแบบใหม่ ๆ ได้ หรือคนที่จะสามารถขับจักรยานท่าทางโลดโผนพลิกแพลงได้นั้น ต้องขี่จักรยานในท่าปกติ ได้อย่างคล่องแคล่วเสียก่อน ก่อนจะไปขี่ท่าทางโลดโผนได้ และเมื่อผู้ที่จะพัฒนา ดนตรีไทย มีความรู้ ความเข้าใจในดนตรีไทยแบบฉบับอย่างถ่องแท้แล้ว ก็สามารถที่จะ

พัฒนาไปสู่รูปแบบและเนื้อหาที่สร้างสรรค์ได้อย่างแนบเนียน สมเหตุสมผล และถึงขั้นโอกาสที่จะได้รับการยอมรับจากสังคม ก็ค่อนข้างไม่ยากนัก ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น สมัยหนึ่งเคยมีวงดนตรีไทยที่พยายามพัฒนารูปแบบด้านเนื้อหา และการบรรเลงเสียใหม่ แต่ยังขาดความเข้าใจและเชี่ยวชาญในดนตรีไทยอย่างแท้จริง จนในที่สุดสังคมไม่ยอมรับ ต้องล้มเลิกไปในที่สุด

อีกตัวอย่างหนึ่ง ซึ่งพอจะเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในปัจจุบันคือ วงดนตรีฟองน้ำ นับเป็นนวัตกรรมด้านหนึ่งของรูปแบบการประสมวง โดยผู้ที่เป็นนักร้อง (ผู้คิดริเริ่ม) พยายามศึกษาลักษณะของเสียงเครื่องดนตรีไทย ที่สามารถผสมกลมกลืนกับเครื่องดนตรีตะวันตกอื่น ๆ แล้วนำมาบรรเลงร่วมกัน โดยพยายามพัฒนาลักษณะการบรรเลงให้เกิดเสียงสอดประสานกันได้อย่างกลมกลืน โดยผู้ที่บรรเลงนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีฝีมือระดับสูงและเข้าใจลักษณะเพลงไทยโดยตลอด อาทิ ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ เป็นต้น ดังนั้นการที่จะกล่าวว่า ดนตรีไทยไม่พัฒนา นั้น คงจะไม่ถูกต้อง เพราะดนตรีไทยต้องการการพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น เป็นอย่างยิ่ง แต่ยังคงขาดบุคคลที่จะสามารถกระทำเช่นนั้นได้ ทั้งนี้เพราะบุคคลที่จะอยู่ในวิสัยจะกระทำเช่นหลักการที่ว่าได้นั้น ก็มีเพียงจำนวนน้อย ส่วนบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งอาจเป็นผู้ฟัง หรือผู้ที่มิได้เป็นนักดนตรีไทย กลับพยายามช่วยกันปิดประตูของการพัฒนาดนตรีไทย ให้แคบลงทุกวัน ด้วยการสร้างค่านิยมที่ผิด ๆ ให้กับดนตรีไทยแบบฉบับ จึงทำให้ปริมาณคนที่จะศึกษาด้านดนตรีไทยแบบฉบับมีจำนวนน้อยลง ซึ่งนั่นก็หมายความว่า พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาดนตรีไทย นับวันจะหาผู้ที่เชี่ยวชาญได้ยากขึ้นทุกวัน แล้วอีกสักเมื่อไร ดนตรีไทยจึงจะได้รับการพัฒนา หากสถานการณ์ทั้งจากบุคคลในสังคม และสื่อมวลชนยังเป็นเช่นในในปัจจุบัน

ท้ายที่สุดของบทความนี้ ผู้เขียนยังยืนยันว่า ความจำเป็นของการส่งเสริมให้มีการศึกษาดนตรีไทยแบบฉบับ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ ยังเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งขาด เพราะจะเป็นรากฐานที่สำคัญในการที่จะก้าวไปสู่รูปแบบใหม่ ๆ ของการพัฒนาดนตรีไทยในอนาคต และเชื่อมั่นว่า ดนตรีไทยยังต้องการการพัฒนาอย่างแน่นอน และดนตรีไทยยังจะต้องเป็นเอกลักษณ์ทางดนตรีประจำชาติไทยไปอีกชั่วนานเท่าอนัน แต่ลักษณะรูปแบบอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปตามยุคตามกาล แล้วเมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ท่านยังจะกล่าวว่าดนตรีไทยไม่พัฒนา ได้หรือ แท้ที่จริงแล้วดนตรีไทยต้องการการพัฒนาอย่างมาก แต่ตัวท่านเองต่างหากที่เป็นคนไทยที่ขาดการพัฒนาตนเองด้านดนตรีไทย จึงทำให้ไม่มีคนไทยที่จะมาช่วยกันพัฒนาดนตรีไทย เพราะดนตรีไทย ย่อมต้องการคนไทยที่เข้าใจดนตรีไทยมาพัฒนาดนตรีไทย อยู่ตลอดเวลา

มนตรี แยมกสิกร

๔ มกราคม ๒๕๓๐

๒๓.๓๐ น.